

MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA SZÜLETÉSNAPJÁRA

I.

MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA

A Liszt Ferenc Zeneakadémia középiskolai énektanárképző–karvezető szak elvégzését követően 20 évig tanított éneket különböző iskolatípusokban. Szerkesztői és zeneírói munkásságát 1972-ben kezdte a Tankönyvkiadóban, mint a zenei kiadványok felelős szerkesztője és *Az ének-zene tanítása* című módszertani lap szerkesztője, közben hat éven át, 1978–84-ig a Budapesti Tanítóképző Főiskola óraadótanára. 1994-ben kérték fel *A Magyar Kodály Társaság Hírei* szerkesztésére. E folyóiratnak 26 évig volt szerkesztője, majd főszerkesztője. Emellett rendszeresen publikált a KÓTA lapja, a *ZeneSzó* hasábjain. Közel 500 írása jelent meg e két lapban és más zenei folyóiratokban. A Tankönyvkiadótól már nyugdíjban, nyolc éven át a XIV. kerületi Ungvár utcai kéttannyelvű, német-magyar általános iskolában tanított éneket német és magyar nyelven az 1-4. osztályban. Német nyelvterületen Európa számos országában állandó meghívott előadóként tartott előadásokat a magyar tanítási módszerről, Kodály tanítási elveiről. A zeneoktatásban kifejtett kiemelkedő munkásságáért 2011-ben Artisjus-díjban részesült.

Megjelent több kötete, legutóbb 2022-ben. Ugyanebben az évben vehette át a Zeneakadémián a Rubindiplomát. Jelenleg a KÓTA Sajtó- és Szerkesztői Szakbizottság társelnöke, valamint a Bárdos Lajos Társaság főttkára.

(A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA honlapjáról)

II.

KÖTELES GYÖRGY: MÁRKUSNÉ NATTER NÁD KLÁRA LAUDÁCIÓJA¹

Budapesten született 1929. augusztus 18-án, soknemzetiségű – a Felvidékről való szülőktől, apai ágon Tübingiából elszármazott német, illetve Zólyom megyei szlovák – családból. Édesapja a besztercebányai és selmecbányai iskolaévei után Budapestre jött egyetemre, tanulmányai az első világháború után félbemaradtak, katonai szolgálatot teljesít, hadifogságba esik, ahonnan csak 1920-ban térhet haza. A család akkor már csehszlovákiai lakos, ő Budapesten telepedett le, itt nősül. Író-újságíró, botanikus. Az 1920-as évek végén az akkori családnév-magyarosítási elvárásoknak megfelelően változtatta a (német) Natter nevet Natter-Nád alakra. Klára már ezt a nevet öröklö.

Gyerekkorának nyarait a Felvidéken töltötte, így sok személyes tapasztalatra tett szert, főként a Szepességben, ezen a három nemzetiségű – magyar, német, szlovák – vidéken, megismerte mindhárom nép karakterét, beszél mindháromnak a nyelvét. Meghatározó korai élménye a természet közelsége, a tátrai hegyvidék, az erdő, az utazás csakúgy, mint a művészet, a család baráti köréhez tartozó festők, szobrászok, irodalmárok inspiráló szellemi közege, az otthonában őt körülvevő műtárgyak látványa és a zene vonzása.

Odahaza magyarul beszéltek, Klárát a Monarchia időszakának egyik kiváló német tannyelvű iskolájába, a Damjanich utcai Német Birodalmi Iskolába jártatták (ahol korábban a gyermek Karinthy Ferenc, később az olimpikon Székely Éva is tanult). Édesapja újságíró lévén, szabadjegye volt a Nemzeti Színházba és az Operába, így fordult Klára érdeklődése ez idő tájt az éneklés és az opera világa felé. Büvöletbe ejtette Kodály *Háry Jánosa*. Zongoratanárával a kötelező penzumok után jutalmul gyakran játszottak négykezes, többek között operarészletek zongoraátiratait. Felső tagozaton később híressé vált egyházzene-énektanárai voltak: Weltler Jenő, majd Kapi-Králik Jenő, rajzolni és a képzőművészeti alkotások ismeretére Roisz Vilmos tanította. Klára 14 éves korától a zsámbéki tanítóképzőben folytatja tanulmányait, a svájci anyaházzal rendelkező Keresztes Nővérek jól felszerelt iskolájában, ott szerez 1948-ban tanítói oklevelet. Zsámbékon alapozza meg szélesebb zenei műveltségét, addigi

¹ Első megjelenés: ZeneSzó 2019/2., „Márkusné Natter-Nád Klára pályafutása” címen. A szöveget most néhány szerzői javítással adjuk közre. A képeket cseréltük. Az ünnepelttel készült életút-interjút közöl a Parlando 2019/2. és a ZeneSzó 2019/10. száma. (A Szerk.)

németes neveltetése után tanítóképzős énektanárától, Pődör Bélától tanul, életében először, magyar népdalt; zongoraórán Bartók és Kodály népdalfeldolgozásait játssza, az orgonajátékban is gyakorolja magát.

1948-ban felvételt nyer a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola középiskolai énektanárképző tanszakára, mesterei között tisztelheti többek között Ádám Jenőt, Bartha Dénest, Bárdos Lajost, Szabolcsi Bencét, Vásárhelyi Zoltánt, Wehner Tibort és a gyakorlati tanítást oktató Szőnyi Erzsébetet. Egy évig Pécsi Sebestyénnél orgonaleckéket is vehetett. Natter-Nád Klára munkásságának egészét ismerve bizton állítható, a legfontosabb, az életre szóló tapasztalatot a Zeneakadémián Kodály Zoltán népzeneórái jelentették a számára. Hogy jobban elmélyüljön a magyar folklór (általa csak később megismert) világában, diplomájának megszerzése, 1952 után még látogatta Járdányi Pál népzeneóráit. Egykori tanárainak neve ma már fogalom; néhányukkal később is munkakapcsolatba került, Szabolcsi Bencével, Szőnyi Erzsébettel, utóbbtól kapta a felkérést 1994-ben a Kodály Társaság lapjának szerkesztésére.

Szőnyi Erzsébet és Márkusné Natter-Nád Klára

Bárdos Lajoshoz hamarosan családi szálak is fűzik, hiszen Márkus Miklós, akivel Klára, tanulmányai befejeztével, néhány év múltán összeköti életét, Bárdos legjobb barátjának, egykori cserkészisztársának, a *Szellő zúg távol, alszik a tábor...* szövegköltőjének a fia.

Natter-Nád Klára pályafutásának a tanulóévekre következő, húszéves periódusa az iskolai, zeneiskolai és zenei általános iskolai tanítás, az alsófokú oktatás-nevelés világában a katedra oldaláról történő sokirányú személyes tapasztalatszerzés időszaka. Izabella utcai, utóbb az Andrássy út 68. szám alá költöző iskolájának nagy fiúkórusával a Zeneakadémián is szerepeltek, tanítványaiból zenekart meg nagyszerű zenés színjátszó szakkört szervezett. Egy következő állomásként nyolc éven át tanított az első budapesti ének-zenei általános iskolában, a Lórántffy Zsuzsanna útiban, a mai Marczibányi téri

Kodály iskola elődjében. Lórántffy-beli kamarakórusával rendre hívják rádióba, televízióba, filmgyárba. A Várkonyi Zoltán által rendezett *Egri csillagok* című film drámai erejű templomjelenetében (mikor Cecey Éva keresi elrabolt gyermekét a litániázó nép között) apácakosztümben maga is szerepel, vezényel.

Még a Lórántffy iskolában töltött évek alatt kezdi meg zenetörténeti kutatómunkáját, melyet a Zenetudományi Intézet megbízásából 1971-től 1987-ig folytat. XIX. századi hazai zenei folyóiratok anyagát dolgozza fel, magyar és német nyelvű napi- és hetilapok, a *Pester Lloyd* és a *Vasárnapi Újság* zenei utalásait kartonozza, jelentősebb írásait, zenekritikáit kivonatolja, zenés színjátásra vonatkozó adatokat gyűjt a *Hölgyfutár*, *Kelet*, *Kolozsvári Közlöny* és a *Zenészeti Lapok* hasábjairól.

A sokoldalú általános- és zeneiskolai tapasztalatszerzés éppúgy, mint a tudományos kutatómunka – visszatekintve – előkészületnek bizonyult Márkusné Natter-Nád Klára számára a Tankönyvkiadónál 1972-től 1992-ig végzett munkájához, szakmai pályafutása e második húszéves periódusának „főtémájához”. A Tankönyvkiadó felelős szerkesztőjeként száznál is több kiadvány: általános- és középiskolai, óvónőképzős, tanító- és tanárképző főiskolai tankönyvek, tanári kézikönyvek, zenei szakkönyvek gondozója. Olyan szerzőkkel dolgozott együtt, mint Dobák Pál, Frank Oszkár, Ittész Mihály, Kalmár Márton, Kelemen Imre, Kovács Sándor, Laczó Zoltán, Lantos Rezsőné, Lukin Lászlóné, Lukin László, Róbert Gábor, Szabó Helga, Tegzes György, Ugrin Gábor, Vikár László. A kiadványok közül csak néhányat kiemelve, említjük itt Mohayné Katanics Mária Bartók- és Kodály-kórusokat karvezetői szemszögből elemző munkáit, Szőnyi Erzsébet Kodály Zoltán nevelési eszméiről és XX. századi zenei nevelési irányzatokról írott könyveit, Falvy Zoltán magyar zenetörténeti összefoglalását, Bárdos Lajos *Írások népzeneinkről* című, már posztumusz megjelent tanulmánygyűjteményét, valamint Pécsi Géza új szemléletű zenei-pedagógiai kézikönyvét (*Kulcs a muzsikához*). A tankönyvekhez munkatársként nyert meg zenetudósokat: Dobszay Lászlót, Komlós Katalint, hogy a könyvekben közölt zenetörténeti összefoglalások a tudomány naprakész eredményeit a legmagasabb szakmai színvonalon közvetítsék, továbbá képzőművészeket: Kass Jánost, Richly Zsoltot, a velük kialakított munkakapcsolatnak köszönhető, hogy az illusztrációk nemcsak önmagukban szépek, hanem zenei-pedagógiai értelemben is láttatóak.

Időben előre ugorva, nyugdíjas – ám továbbra is sokoldalúan aktív – éveiben maga is vállalkozik tankönyvírásra: mikor 1992-ben az Ungvár utcai Hajós Alfréd két tannyelvű általános iskola tanára lesz, érzékeli a hiányt és Kodály-konceptiójú, de német dalanyagra alapozott énektankönyveket készít, kevés magyarázó szöveggel, annál több kifejező ábrával. Ezek a kiadványok eddig

három kiadást, átdolgozást értek meg és már munkafüzettel is kiegészültek. Az Ungvár utcai iskolától, az énektanítástól ugyan nyolc év után, 2000-ben megvált Márkus Miklósné, ám kórusversenyek zsűritagjaként vagy elnökeként továbbra is szolgálja a magyarországi német nemzetiségi kultúra ügyét.

Tevékenységi köreit felsorolni is nehéz. Óvónői szakközépiskolák szakmai érettségi elnöke országszerte. Hat éven át óraadó a Budapesti Tanítóképző Főiskola (utóbb ELTE Tanító- és Óvóképző Kar) esti tagozatán, ahol az ének-zene szakcsoport hallgatóinak tanítja a tantárgypedagógia, szolfézs-zeneelmélet és karvezetés tárgyakat. Az 1980-as, 90-es években egyik előadója a TIT által szervezett Esztergomi Nyári Egyetem (hivatalosan: Dunakanyar Művészeti Nyári Egyetem) elnevezésű nemzetközi zenepedagógiai tanfolyamnak. Tanönyvbemutatókat és a Kodály-pedagógiáról szóló előadásokat tart Európa számos országában, szakmai úton járt Ausztriában, Németországban, Svájcban, Csehszlovákiában, Dániában, Finnországban, Norvégiában, Romániában, Törökországban. Negyedszázadon át előadója a Fidula osztrák-német Ifjúsági Zenei Kiadó nyári továbbképzéseinek, illetve a Sport und Kultur csoport programjainak. Meghívásuknak egészen 2017-ig eleget tett.

Márkus Miklósné „harmadik alkotói korszakát” 1992-től, nyugalomba vonulásának évétől számíthatjuk, amelynek immár negyedszázadot meghaladó tevékenységeit a sokasodó társadalmi megbízatások és az újságírás fémjelzik leginkább. Tagja a KÓTA-nak, tagja és elnökségi tagja is a Magyar Kodály Társaságnak. A Bárdos Lajos Társaságnak alapítása óta – rövid megszakítással – tevékeny munkatársa, Lukin László örökébe lépve főtítkára, és a Társaság rendezvényeinek műsorvezetője.²

² A műsorvezetéstől 2023 őszén visszavonult, a főtítkári teendőket azonban továbbra is ellátja. (A Szerk.)

Zenei szakírói majd lapszerkesztői tevékenysége még 1977-ben indul, *Az ének-zene tanítása* című módszertani folyóiratnál; később munkatársa, szerkesztőbizottsági elnöke a *ZeneSzónak*. Immár 25 éve szerkesztője, majd főszerkesztője *A Magyar Kodály Társaság Híreinek*.³ Az újságírás, ismeretterjesztés Klára asszonynak úgyszólván apai öröksége, hiszen Natter-Nád Miksa aranytollas újságíró, népszerű rádiós, tudományos ismeretterjesztő könyvek és tudománytörténeti dolgozatok szerzője volt.

Márkus Miklósné, szakírói, lapszerkesztői munkájával, a zenésztársadalom iránti missziót teljesít. A fővárosban úgyszólván minden, a kórusmozgalom vagy a zenei nevelés ügyéhez kötődő rendezvényen jelen van, és „helyszíni tudósítások” sorában számol be az ország és a Kárpát-medence zenei eseményeiről, hangversenyekről, megemlékezésekről, konferenciákról. Csupán a *ZeneSzó* utóbbi tíz évfolyamából harminc vidéki, illetve határon túli települést sorolhatnánk, ahonnan tudósított; a jegyzék a szerzőnek *Az ének-zene tanítása*, valamint *A Magyar Kodály Társaság Hírei* című periodikákban megjelent írásait is figyelembe véve jelentősen bővülne. Vegyük még számításba: a települések legtöbbször visszatérő vendég. Nem üres udvariaskodás tehát Klára asszony mindmáig megőrzött mozgékonyágáról beszélni. Zeneéletünk régebbi és közelebbi múltja tárul fel az általa bemutatott helyek, témák és személyek sokaságában. Ismét csak a *ZeneSzó* címsoraiból kiemelve néhány nevet: Borlai Rudolf, a „vidéki városaink zeneéletét” gazdagító pedagógus-zeneszerző; Guttmann Mihály, az erdélyi kórusmozgalom legendás alakja; Pócsonyi Mária, a Bárdos Társaság egyik alapítója; Szabó Csaba, a Marosvásárhelyről Szombathelyre áttelepült tudós zenészerző; Szakáll Lászlóné dunakeszi énektanár,

³ Szerkesztőként a 2019. decemberi számmal búcsúzott, szerzőként ma, 2024-ben is jelen van az újság hasábjain. (*A Szerk.*)

zeneiskola-alapító; Szathmáry Károly hajdúszováti kántortanító, az első Kodály Kórus vezetője; Páter Tamás Gergely Alajos, a budai Kapisztrán Kórus egykori karnagya – ők és sokan mások, akiknek portréját Natter-Nád Klára megrajzolja, munkásságát széles körben megismerteti. Említhetnénk még együtteseket és intézményeket, mint a szombathelyi Berzsenyi Dániel Vegyeskar vagy a Bárdos Lajos nevét viselő iskolák és kórusok egyre gyarapodó sora.

Szerkesztői tevékenységének szép eredménye öt önálló kötet,⁴ *A Magyar Kodály Társaság Hírei* öt különszáma, közülük kettőnek írója is: *Kodály Zoltán nevét viselő iskolák és kórusok*, 2008, valamint *Kodály Zoltán ábrázolások a képzőművészetben*, 2017. Ez utóbbi, 81 műalkotás reprodukciójával, egyfajta képzőművészeti summája a *Hírek* Márkus Miklósné által szerkesztett eddigi 88 számának. A *Hírek* évfolyamait átlapozva meggyőződhetünk róla: a szerkesztőnek a költészet is fontos, az egyes lapszámokban Csukás István, Csoóri Sándor, Fodor András, Illyés Gyula, Szepesi Attila, Weöres Sándor verseivel találkozik az olvasó, hogy legutóbbi (a Kodály Társaság alapításának 40. évfordulójára megjelent) kiadványa ismét Csukás István strófáival, Klára asszony felkérésére, ez alkalomra született költeménnyel méltassa Kodály Zoltánt („Negyven éve őrizzük őt”).

Márkusné Natter-Nád Klára, munkásságáért, számos díjban és kitüntető címben részesült. Pozsgay Imrétől 1981-ben vette át a „Szocialista Kultúráért” kitüntetést, amelyet „a lakosság korszerű műveltségének, szocialista tudatának és művészeti ízlésének kialakításában (...) átlagon felüli eredményt elérő személyeknek” adományozhatott annak idején a kulturális miniszter. Jóllehet a ’szocialista tudat’ homályos fogalom, a kitüntetés tartalma világos. A Magyar Tudományos, Üzemi és Szaklapok Újságíróinak Egyesülete a „szakújságírás terén elért kiváló eredményekért” 2004-ben Szerkesztői Nívódíjban részesítette. 2006-ban elnyerte a KÓTA zeneírói díját, 2010-ben a „Zenei kultúra fejlesztése érdekében kifejtett életművéért” a Magyar Kultúra Lovagja címet, 2011-ben az Artisjus-díjat. 2016-ban Balog Zoltán, az Emberi Erőforrások minisztere adományozta számára a Csokonai Vitéz Mihály alkotói díjat.

Vasdiplomáját 2017-ben veszi át Vigh Andreától, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektorasszonyától.⁵

⁴ Hatodik önálló kötete: *A Bárdos Lajos Társaság 35 éve*, 2022-ben látott napvilágot a Bárdos Lajos Társaság kiadásában. (A Szerk.)

⁵ 2022 óta immár Rubindiplomás tanár. (A Szerk.)

2019. január 20-án pedig a KÓTA életmű-díjának átadása jelzi a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége elismerését Márkusné Natter-Nád Klára asszony iránt, „a KÓTA érdekében kifejtett önzetlen és magas színvonalú tevékenységéért, a magyar zenekultúra és a kodályi örökség ápolásáért.”

III. ÉLETKÉPEK

2024

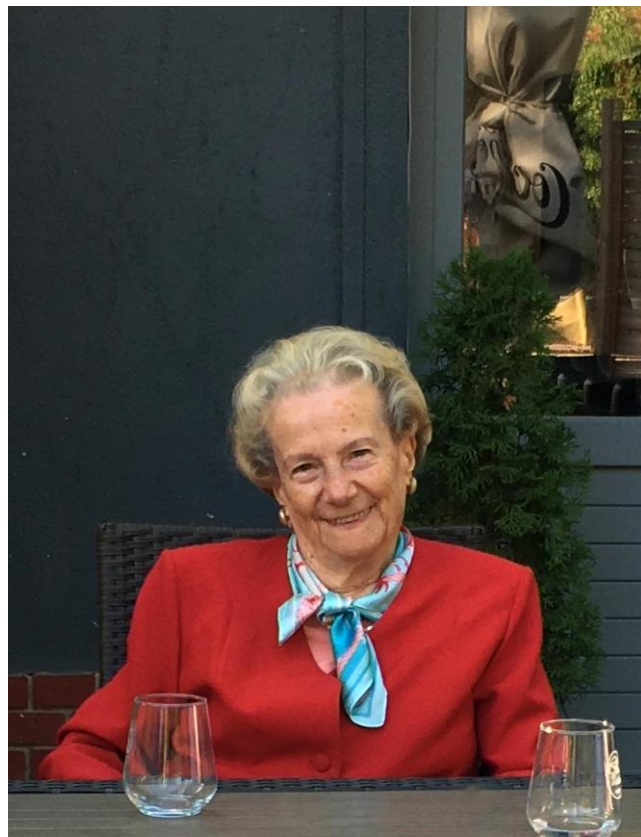

Unokáival és dédunokáival

Dorka virágot hoz

2020

Unokáival

2019

Márkusné Natter-Nád Klára (www.ovodapuspokladany.hu)

2018

2016

Vadász Ágnessel a III. Regionális Kórustalálkozón, Jászberényben

2022

2022 szeptemberében a Rubindiploma átvétele a Zeneakadémián, dr. Vigh Andrea rektortól, dr. Kutnyánszky Csaba rektorhelyettes jelenlétében

IV.

MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA: BÁRDOS LAJOS SZÜLETÉSNAPJÁRA (2009)⁶

Bárdos Lajos 1899. október 1-jén született Budapesten. Zeneszerető családban nőtt fel, gyermekkorában hegedülni tanult, de – mint saját maga ezt többször elmesélte – az igazi zenei érdeklődését néhány év múlva a kamarazenélés keltette fel. Brácsásként vett részt az együttesben. A katonai szolgálat után 1918-ban a Műegyetemen kezdte tanulmányait, érdeklődése mégis a zene felé irányította. 1919-ben felvételizett a Zeneakadémián brácsajátékával, de mivel ilyen szak még akkor nem volt, elutasították. A következő évben zeneszerzés tanszakra nyert felvételt Siklós Albert osztályába. Egy év elteltével Kodály Zoltán osztályába került. Saját szavait idézve, ezt élete nagy szerencsájének tartotta: „Négy feledhetetlen év volt... Kodály Zoltán nagyon keveset beszélt, mégis nagyon sokra megtanított.”

(Az utókor is úgy emlékezik rá, hogy nagyon híres évfolyam volt, 13 hallgatója mind kiváló zenész lett. Sokan közülük külföldön értek el nagy sikereket, de megnevezném a magyar zenei életben-pedagógiában jelentős szerepet betöltő Ádám Jenőt, Kerényi Györgyöt és Kertész Gyulát, akikkel Bárdos később sokat dolgozott együtt.)

A népdallal való találkozás érezte hatását a növendék-komponista alkotómunkájában is. Zongorakíséretes kórusműveket is komponált, diplomamunkája vonósnégyes volt.

⁶ Emlékbeszéd, elhangzott a Bárdos Lajos születésének 110. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen, Székelyudvarhely, 2009. november 23. Az írás forrása: <https://bardoslajos.org/cikkek/110-evforduloja.pdf>, most szerzői javításokkal adjuk közre. (A Szerk.)

Az életre szóló szemléletet, emberi viszonyulást, az életpályát meghatározó benyomásokat a cserkészmozgalomban való részvétel is irányította, melyben már 13 éves korától részt vett. Egyik kiemelkedő eseményét 1921 nyara hozta meg. Saját szavait idézve: „Első zeneakadémiai évem már mögöttem volt. Akkoriban ismerkedtünk meg a népdallal, mint rendkívüli hatású újdonsággal. A feledhetetlen bakonybéli táborozáson kezdtem tanítani a magyar népdalokat. Tudtommal ez volt az első eset, hogy fővárosi diákok ajkára kerültek falvaink szépséges dallamai.”

A cserkészek összejövetelei, ünnepei kisebb kompozíciók megírására is alkalmat adtak. Itt született meg a *Kis kece lányom* dallamára egyik legnépszerűbb kis kórusműve, a *Tábortűznél – Szellő zúg távol*. (Dr. Márkus Miklós szövegére, akivel gimnazista korától élete végéig jó barátságban volt.)

Hogyan indult a pálya? Az ifjú végzős hallgatók kottamásolással tartották fenn magukat, és – akkor még a némafilm korszaka lévén – mozizenekari hegedüléssel próbálkozott. 1925 őszétől a pedagógiai munka lehetősége is megnyílt: egykori iskolájában, az I. kerületi Werbőczy Gimnáziumban kapott énektanári állást. Ugyanakkor a Városmajori katolikus templom Cecília kórusának karnagyi feladatait vállalta el. Itt tanulta meg az énekkarszervezés, vezénylés, kóruskomponálás minden kisebb-nagyobb feladatát. Idézem: „magam komponáltam műveket a kórusom részére... Itt tanultam meg, mi az énekszerű.”

(Ugyanez évben Tanítóképző intézeti tanári képesítést nyert az Apponyi Kollégiumban.)

1928-ban Harmat Artúr (az egyházi zenei tanszak alapítója) meghívta Bárdost a Zeneművészeti Főiskolára. (Mai nevén: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.) Ennek tanára volt negyven éven át (és egy időben tanszékvezetője is), ezen időszak alatt 14 különböző tárgyat tanított. Az akkori Középszintű Énekzene tanári Tanszakon összhangzattant tanított. Ott lehettem tanítványa magam is. Ő volt a TANÁR ÚR csupa nagybetűvel, akit rajongásig szerettek növendékei. Pedagógiai munkásságában vallotta, hogy: „Ha a Tanító szereti Tanítványait és szereti a Tantárgyat, akkor indukciós áram keletkezik, és a Tanítvány menthetetlenül megszereti a Tárgyat.”

Zenetudományos munkásságának kiteljesedését a Zenetudományi tanszakon végzett munkája jelentette, új szemléletmóddal, új felfedezésekkel gazdagította a szakirodalmat.

1931-től új területen érvényesítette szervezőkészségét. Volt évfolyamtársával Kertész Gyulával megalapították a Magyar Kórus Kiadót. Kezdetben könnyű karműveket nyomtattak ki, melyeket az egész országban terjesztettek. Óriási

volt a visszhangja és a kereslet. Egyre jobban tágult a repertoár, megjelentették régi szerzők kórusműveit, egyházi énekeket, Kodály Zoltán új kórusműveit egyenként, majd kötetben. Pedagógiai gyakorló füzetek itt jelentek meg első ízben. Ugyancsak a Magyar Kórus Kiadóban jelent meg Bartók Béla *Egyzeneműkarok* kötete. Kb. 2000 művet adtak ki, de zenei folyóiratokat is indítottak: *Magyar Kórus*, *Énekszó*, *Éneklő Ifjúság*, *Zenei Szemle* és *Zenepedagógia* címmel.

E hatalmas munkásságnak az államosítás vetett véget 1950-ben, megszüntetve a Kiadót.

Nagyon jelentősnek tartotta a karnagy tevékenységet, mint a zenei kifejezés egyik legmagasabb fokát. Nagy sikereket ért el a Palestrina Kórossal, megalakította a Budapesti Kórust, és két évtizeden keresztül vezette a Mátyás-templom kórusát, 1942–1962-ig. Sajnos a vezénylést orvosi tanácsra abba kellett hagynia. Rendkívüli szuggesztivitása, lendületes ereje felejthetetlen emléket hagyott egykori énekeseiben és a hallgatóságban.

Bárdos Lajos zeneszerzői munkássága hamar áthangolódott a kórusmuzsikára. Munkáját szolgálatnak tekintette, mind az egyházi, mind a világi zenében a használati cél és érték lett az irányítója. Nyomatásban 1929-ben jelent meg a *101 magyar népdal* című kis zsebkönyv Kodály Zoltán előszavával. Innen már csak egy lépés volt a népdalletétek számát gyarapítani. A további kis népdalkötetekben, a kicsinyeknek írt műveiben, majd a későbbi nagy népdalfeldolgozásokban az énekelhetőség, a friss szellem jótékony hatása növelte a kórusok éneklőkedvét.

Engedjék meg, hogy még egy idézetet mondjak az ő emlékező beszédéből, mely elhangzott a Fészek Klubban, a nyolcvanadik születésnapja tiszteletére rendezett ünnepségen. „Valami friss, új és magyar kellett, hát elkezdtük a népdalok könnyű, egyszerű letéteivel. Ez akkor még újdonság volt nálunk, nem iskolai lecke, hanem meglepő, szinte forradalmi áramlat. Éreztük: ezekből az érdekes dallamokból ki lehet indulni. Ebből azután lassanként nagyobb irodalom lett. Itt is, ott is készült valami; kettős foglalkozásom hétről-hétre való munkát adott, erre koncentráltam erőmet-időmet.”

Bárdos Lajos élete utolsó évéig aktív szereplője volt a zenei életnek. Soha nem zárkózott a szakzenész elefántcsonttornyába. Mindig közel maradt a kórusmozgalomhoz. Mindig vállalta a részvételt karvezetők, kóruskarnagyok továbbképzésében, publikációival is segítve munkájukat. Ugyanakkor több évtizedes zeneelméleti, stílusismereti kutatásainak eredményeit végső formába öntve jelentette meg köteteit: *Harminc írás*, *Tíz újabb írás*, *Modális harmóniák*,

Liszt Ferenc, a jövő zenésze címmel. A Liszt–Bartók–Kodály-kutatás rendszerező munkája köszönhető Bárdos munkásságának.

Utolsó műve: *Írások népzeneiről*. Bár ő személyesen végig követte lektorálásával a könyv végső kialakulását, de a megjelenés éve: 1988, így sajnos már posztumusz kiadványként jelenhetett meg.

Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy hosszú ideig dolgozhattam vele szerző – szerkesztő kapcsolatban. Az 1960-as évektől az 1990-es évek elejéig rendszeresen megjelenő módszertani lap volt *Az ének-zene tanítása*. Ennek gyakori szerzője volt Bárdos Lajos. Kisebb-nagyobb cikkeket publikált. Volt egy sorozata, a „Morgolóadások”. Ha felkeltette valami az érdeklődését akár tudományos, akár gyakorlati – tanítási, karvezetői – munkálatok során, szívesen közreadta tanácsait, véleményét.

Mindenkor vezette őt a jobbító szándék. Nagyon sokan fordultak hozzá tanácsért. Mindenkinek válaszolt. Mondhatom, hogy hatalmas levelezést folytatott. Rendkívül udvarias volt. Én azt hiszem, Ő soha nem bántott meg senkit. A véleményét oly módon tudta érvényre juttatni, hogy azt inkább megköszönték, mintsem megbántódott volna valaki emiatt. Áradt belőle az emberszeretet, a mások tisztelete. Persze nagyon gyakran humorral ízesítette a mondanivalót. Közismert volt sziporkázó humora.

Bárdosék, tizen a tizenegyből (Képek: Magyar Krónika)

És itt kapcsolódik a családszerető apa személyisége, aki 11 gyermekét nevelte figyelmes szeretettel, kedves feleségével, a szeretett Édesanyával Waliczky Irénnel. Nagy köszönet illesse fiát, Daróci Bárdos Tamás Erkel-díjas zeneszerzőt, aki a megemlékezések során oly meggyőző szavakkal tár föl a családról szóló élményeket, hogy mind szélesebb palettán ismertté válhasson Bárdos Lajos személyisége.

Az előtérben hárman Bárdos Lajos gyermekei közül:
Bárdos Beáta, Bárdos Imre és Bárdos Ágota

A zeneszerző, a zenetudós, a karnagy, a szerkesztő-kiadó csodálatosan szervező-rendszerező elme volt. Minden területen jelentőset alkotott. Mély érzelmű egyházi művei, csodálatos gazdagságot bemutató népdalfeldolgozásai, költők verseire írott művei mind ismertek kórusaink repertoárjában. Karnagyi munkássága az emlékeinkben él már csak, de művei, tudományos írásai, publikációi köztünk vannak.

1986-ban bekövetkezett halálát követően kollégái és tanítványai kezdeményezésére – a család tagjainak egyetértésével, támogatásával – megalakították a Bárdos Lajos Társaságot, majd néhány évvel később létrehozták a Bárdos Múzeumot, egykori lakóházában, Budapesten, a II. kerületi Margit körúton, azon nemes céltól vezetve, hogy megismertessék szellemét, munkásságát, műveit a következő generációkkal is.

Több kórus és iskola vette már föl Bárdos Lajos nevét. Elsőként Debrecenben, ahol a ma már Egyetemi szintű Zeneművészeti Főiskola kiváló karnagya Szesztay Zsolt alapította a Bárdos Lajos Leánykart. Az iskolák, immáron kilencen, az ország különböző területein, évente ünnepélyes keretek között emlékeznek meg névadójukról, továbbélítve az emlékezés lángját. Örvendetes módon most a jubileumi évben, Bárdos Lajos születésének 110. évfordulóján választotta a budapesti Alsóerdősori Általános Iskola és Gimnázium Bárdos Lajos nevét.

A képzőművészet is csatlakozik Bárdos Lajos tisztelői közé: Tavaszy Noémi grafikus és festőművész műveinek gazdag sorában Bárdos Lajos tiszteletére is készített egy linómetszet-sorozatot a kórusművek témájának ihletett képi megjelenítésével. E sorozatot már több kiállításon bemutatták.

(Tudomásom szerint itt Erdélyben is járt már a művésznő több kiállítási anyaga.)

Ez esztendő őszen jelent meg a Magyar Zeneszerzők sorozatában Ittész Mihály írása – az első Bárdos Lajosról szóló kismonográfia, amely műjegyzéket is tartalmaz.

A Bárdos Társaság minden esztendőben négy hangversenyt tart (kettőt ősszel, kettőt tavasszal) Budapesten, a Régi Zeneakadémia Dísztermében, ahol minden alkalommal különböző neves kórusok szerepelnek nagy sikerrel. A Múzeumban klubdélutánok keretében különböző zenei előadásokra kerül sor.

Ebben az esztendőben különösen sok megemlékezés, rendezvény és hangverseny volt országszerte. Szeretném megemlíteni a Bárdos Lajos Zenei Hetek rendezvénysorozatát, amely a Bárdos Alapítvány szervezésében és Kempelen Tünde vezetésével évtizedek óta szolgálja a kóruskultúra ügyét, országhatáron belül és kívül. Tudom, itt Székelyföldön is jól ismertek, és tartanak hangversenyeket.

Örömmel fogadtuk, hogy Önöknél – Székelyudvarhelyen – ilyen méltó körülmények között emlékeznek Bárdos Lajos zeneszerző kerek születési évfordulójára, és köszönöm a lehetőséget, hogy hozzájárulhattam Bárdos Tanár Úr emlékének ápolásához.

V.

MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA: TISZTELETADÁS SZŐNYI ERZSÉBET EMLÉKÉNEK ANGLIÁBÓL⁷

A 90 éves Szőnyi Erzsébet születésnapját ünneplik a Zeneakadémián, 2014. IV. 25-én. Mögötte a páholyban dr. Kutnyánszky Csaba, az LFZE rektorhelyettese (Fotó: MTI)

⁷ Parlando 2022/3. Szerzői javításokkal.

Angliából érkezett 2022. január 3-án egy e-mail a Magyar Kodály Társaság címére „tárgy: *in Memoriam Erzsébet Szonyi*” megjelöléssel. **Peter Hatfield** érdeklődött, egymondatos udvarias angol levélben, a **Szónyi Erzsébet emlékére** megjelent könyv előzményeiről és beszerzésének lehetőségeiről. Mint a kötet szerző-szerkesztője röviden tájékoztattam e témában.

Így kezdődött kapcsolatunk az angol kollégával, és az első kapcsolatfelvételt sűrű levélváltás követte.

Peter Hatfield zenetanár bemutatkozott, részletesen beszámolt arról, hogy már 1973 és 1974 nyarán részt vett Magyarországon a pécsi Jeunesses Musicales táborokban. Egy évvel később ösztöndíjat kapott a Magyar Államtól, budapesti zeneakadémiai tanulmányokra, amelyeket az 1974/75-ös tanévben Szónyi Erzsébet irányításával végzett. Beszámolóiból sok érdekes részletet ismertem meg Peter Hatfield úr magyarországi tapasztalatairól, és úgy gondoltam, leveleiből nemcsak részleteket közlök, hanem az első két hosszú levelének teljes magyar fordítását közreadom. A magyar zeneoktatásról, zenei nevelésről megfogalmazott tapasztalatai, elismerő észrevételei különösen értékesek, miután egy külföldi érdeklődő nézőpontjából láttatják a hazai sajátosságokat, méltatják az eredményeket.

Márkusné Natter-Nád Klára, Peter Hatfield, Somorjai Paula

Mindezt kiegészítve országunkról „egy angol utazó” szemével gyűjtött élményei közérdekűek. A levelek szövegében az eredetiből változtatás nélkül átemelt, részben magyarul fogalmazott és betűhíven közölt sorokat dőlt betűs szedés emeli ki.

A 2022. január 12-én keltezett levél:

Tárgy: *In memoriam Erzsébet Szonyi*

Kedves Dr Klara Markusne Natter-Nad!

Eloszor bemutatom magamat... Enek-zene tanar voltam de most nyugdíjas vagyok... Now much more in English [...]. 2005-ben mentem nyugdíjba az iskolából, ahol 30 évig tanítottam. Ez az intézmény, a manchesteri Chetham's School, nagy hírnévnek örvend Angliában, az Egyesült Királyság legnagyobb speciális zeneiskolája, ahova csak a kiemelkedő zenei képességekkel rendelkezők nyerhettek felvételt. Sajnos, ez általában csupán kiemelkedő hangszeres készségeket jelentett, és az én dolgom volt a tanulók hallási, olvasási és általános zenei készségeinek fejlesztése. Úgy hiszem, ebben sikerült eredményeket elérnem. Osztálytermi munkámat számosan tanulmányozták az Egyesült Királyságból és külföldről, magam pedig sok éven át voltam meghívott előadó tanári konferenciákon és nyári tanfolyamokon: tanítottam a Hongkongi Akadémián; vendégelőadó voltam az ausztráliai Kodály Társaság által szervezett képzéseken (Sydney, Melbourne, Brisbane). Bizonyára ismeri Ön is Deanna Hoermann, Ian Harrison és Judy Johnson kollégákat.

Mielőtt a Chetham's iskolába kerültem, az életem gyökeresen jó irányba fordult, amikor 1974/75-ben Szonyi Erzsébet tanítványa lettem a Liszt Akadémián. Nem mondhatnám, hogy én voltam a legjobb hallgatója: tapasztalnom kellett, hogy a többi külföldi növendékhez hasonlóan, általános zenei készségek terén messze elmaradok az ő magyar diákjaitól. Mindamellet Szonyi Erzsébet csodálatos inspirációt jelentett számomra, és mindinkább meggyőződésemmé vált, hogy Ő a 20. század legjelentősebb és legfontosabb zenepedagógusa. Felvillanyozó és örömteli érzés volt, amikor néhány éve újból találkozhattam vele Ormódi utcai otthonában, és elbeszélgethettünk tea (*neha valami kis erosebb!*) és keksz mellett. Hasonlóképpen szívesen találkoztam jó barátommal Szabó Miklóssal, aki már szintén nincs közöttünk. Minden év márciusában és októberében visszatérek Magyarországra (*nem csak Pest de mas Varos is*).

Latja, hogy nagyon szeretem a Magyar nyelvet es culturalis elet! Több fejezetet lefordítottam (hatalmas szótárak segítségével) Szonyi „*Ot Kontinensen...*” című művéből, azt hiszem, ő is elégedett volt velük!

Sajnálom, hogy hosszú lett ez a levél, de talán ebből is kitűnik, hogy Szonyi iránti hálám és szeretetem nagyon őszinte. Mennyire hiányzik! Épp emiatt,

szeretnék hozzájutni az emlékkönyv egy példányához. Annak idején tőle magától kaptam meg a „XC Születésnapja” tiszteletére összeállított kötetet, amelynek, természetesen, ugyancsak Ön a szerkesztője. Remélhetőleg március 7. és 21. között Magyarországon leszek. Be tudom szerezni az emlékkönyvet a Rózsavölgyinél?

I know who you are! Több kóruskoncerten is részt vettem a Zeneakadémián (*in the kisterem*); legutóbb a Bárdos-émlékhangversenyen (2019), ahol Ön mutatta be a kórusokat és karmestereiket. Az első sorban ültem, Bárdos bájos unokája mellett.

Minden jot! Boldog uj evet kivanok!

Peter Hatfield

A következő hosszú levél: 2022. január 26-án érkezett:

Tárgy: *A bit about Szonyi, a bit about me...*

Kedves Klara!

Nagyon köszönöm, hogy elküldte számomra Moll / De Greeve / Choksy írásait. Nagy örömmel olvastam őket. Lois Choksyval egy tanfolyamon volt szerencsém találkozni, Melbourne-ben. Különösen élveztem Betsy Moll írását, nagyon személyes és nagyon megindító beszámoló!

Talán kíváncsi rám, hogy ki vagyok, mit csináltam és így tovább. Mostani levelemben megpróbálok válaszolni kérdéseire. Persze jó lenne, ha találkozhatnánk (talán egy kávéra?). Budapesten leszek március 7. és 21. között. Lakást fogok bérelni (a Paulay Ede utcában), de nem töltöm ott minden időmet. Lesz néhány vidéki utazásom: Veszprém, Székesfehérvár, Fertőd, Sopron, Győr.
Latja hogy jo turista vagyok! [...]

1973 és 1974 nyarán részt vettem a pécsi Jeunesses Musicales táborokban, melyeket tudtommal Szávai Magda szervezett. Részt vettem Agócsy László zenei általános iskolásokkal tartott bemutatóóráin, valamint Szesztay Zsolt szolfézsozóóráin. Akkor még nem sejtettem, hogy ezek sorsfordító pillanatok lesznek a számomra! Egy évvel később a Magyar Állam jóvoltából „osztendijas” lettem a Zeneakadémián, ahol először találkoztam Szőnyi Erzsébettel. Bizonyára kín-szenvedés volt neki a külföldi hallgatók kis csoportját tanítani, hiszen mi sokkal gyengébbek voltunk, mint az ő kedvelt, tehetséges magyar tanítványai. Persze

nekünk is kínszenvedés volt. Elvégre zenei diplomával a tarsolyunkban most azért kellett küzdenünk, hogy megőrizzük szakmai tekintélyünket, miközben megbirkózunk az egyszerű zenei gyakorlatokkal. Bebizonyosodott, hogy hitelesek a leírások, amelyeket az óráiról, a stílusáról, a jelleméről olvastam. Mindig szigorú volt, de kedves; komoly, de szórakoztató; határozott a követelményeiben, miközben valósággal elbűvölő. Megrémültünk. Igazi kihívás volt, de hát így éltünk Budapesten az 1970-es években. Megszerettem a helyeket, az embereket, az iskolákat, a tanárokat, és barátságokat is kötöttem.

Szőnyi – akit sohasem szólítottunk úgy, hogy „Erzsi neni” – kiemelkedő inspirációt jelentett, kollégáival és tanártársaival együtt. Engedélyezték, hogy olyan iskolákat látogassak, ahol a leghihetlenebb zenei feleleteket láttam és hallottam azoktól a tanulóktól, akiket ezek a csodálatos pedagógusok tanítottak. Máig élénken emlékszem Hamvas Anikó, Szabó Helga és Katanics Mária óráira. Egy későbbi magyarországi látogatásom alkalmával mély benyomást gyakorolt rám a fantasztikus karnagy és briliáns elemző Szabó Miklós, akit később meghívhattam saját angliai iskolámba.

Szerencsémre a budapesti évem után csatlakozhattam Manchesterben a Chetham's School tantestületéhez. Ez az Egyesült Királyság legnagyobb intézménye, ahol kivételes tehetségű fiatal (8–18 éves) muzikusokat képeznek. Ott szembesültem azzal a helyzettel, hogy olyan gyermekek zenei hallását és muzikalitását fejlesszem, akik a hangszeres játék terén már nagyon fejlettek. De... bizonyosan nem csak az Egyesült Királyságban jelent problémát, hogy a gyerekek nagy részének a gyakorlati és technikai felkészültsége magasabb, mint az előadói teljesítmény számára valódi alapot jelentő általános zenei fejlettségük. Kodály szavaira emlékezve: „...mint homokra épített házak...”

Vajda Cecília tanított ebben az iskolában egy rövid ideig, és kiváló kvalitásai ellenére több kollégám nem volt meggyőződve arról, hogy a „Kodály System” a továbblépés egyetlen útja. Sokak szemében ugyanis meglehetősen dogmatikusnak és merevnek tűnt ez a módszer. Számomra azonban, tanulmányaim során mindinkább világossá vált, hogy a 19. század közepén John Curwen, átlagos gyermekek között elért lenyűgöző zenepedagógiai eredményei saját munkám alapjául szolgálhatnak. Más módszerek mellett az övé bizonyára nagy hatással volt Kodályra, hiszen Curwen ugyancsak az éneklésre és a szolmizációra alapoz, nagy létszámú gyermekcsoportokban is. Áttanulmányoztam számos, a múlt század eleje óta készült tankönyvet, amelyek megmutatják, hogyan lehet zenei gyakorlatokon és etűdökön keresztül eljutni a zenei írás-olvasás

készségéhez hangszerhasználat nélkül, valamint hogy mi módon lehet értelmesen zenét hallani és hallgatni. Természetesen rájöttem, hogy maga Szőnyi professzor is pontosan így építette fel nemcsak saját óráit, hanem ezt a vezérfonalat követik „*A zenei iras-olvasas módszertana*” című zseniális kiadványának leckéi is. Felkelteni a gyakorlatok iránti érdeklődést és aktivitást.

Hiszem és remélem, hogy sikerült magamnak is némi eredményt elérni ezen a téren. Az osztályaimat látogató szakemberek, az Egyesült Királyságból érkeztek csakúgy, mint a külföldiek, arra ösztönöztek, hogy indítsak tanfolyamokat tanárok számára (akik gyakran nem tartották magukat „igazi” zenészek), ahol segítséget nyújthatok a munkájukhoz szükséges készségeik és az önbizalmuk fejlesztésében. Tudtam természetesen, a kodályi tanításban az a legfontosabb, hogy eredményes legyen az általam tanított legkisebbek körében. Ezek a növendékeim, hangszeres beállítottságuk ellenére, egyre jobban megbarátkoztak a többszólamú énekléssel. Megismerkedtek a szolmizációs nevekkal és zenei összefüggésekkel, többet memorizáltak, és képessé váltak a zene hallás utáni lejegyzésére. Az angol oktatási rendszer (történelmi okokból) nagyon vizsgaorientált, ezért túlságosan akadémiassá válhat, és inkább elméleti, mint gyakorlati jellegű. Szeretném azt hinni, hogy azok az osztálytermi zenei élmények, amelyekben növendékeim már az első években részesültek, biztos alapot adnak további fejlődésükhöz.

Nyugdíjba vonulásom után, Szabó Miklós sok bátorítására és némi izgalommal, sikerült újból felvenni a kapcsolatot Szőnyi Erzsébettel. Mennyire örülök, hogy megtettem! Sok éven át minden márciusban és októberben Magyarországon jártam, hogy tovább bővítssem tapasztalataimat ennek a lenyűgöző országnak a nyelvéről és kultúrájáról. E látogatásaim során igazi fénypontot jelentett az Ormódi utcai meghívás, süteményre és teára. Izgatottan vártam a találkozást, már csak azért is, mert alkalmat adott rá, hogy bocsánatot kérjek egykori erőtlen erőfeszítéseimért! És azt is el akartam neki mondani, hogy milyen mély és szinte felmérhetetlen hatást gyakorolt rám. Lefordítottam (némi nehézséggel) több fejezetet az „*Ot kontinensen a zene szolgálatában*” című, régi könyvéből. Ez még jobban tudatosította bennem azt a rendkívül jelentős szerepet, amelyet ő a nemzetközi zenei nevelés területén betöltött. Hol tartanánk ma, nélküle? Gyakran mondtam, hogy Ő a 20. századi zeneoktatás legjelentősebb és legfontosabb alakja, de mindig azt hitte, tréfálok! Nagyon hiányzik – ahogy sok ezer embernek szerte a világon –, de munkája és hatása ma is nagy hajtóerőt gyakorol számos zenepedagógiai programra és művészi teljesítményre, minden kontinensen.

Nos, Klára, ez egy hosszú levél. Bízom benne, hogy megért engem! Várom, hogy valamikor személyesen is találkozzunk. Remélem Budapesten mindannyian jól vannak és egészségesek!

Minden jot kivanok!

Peter

NEMZETKÖZI KAPCSOLAT címmel január 30-án küldtem egy rövid összefoglalót a Kodály Társaság részére azzal a kéréssel, hogy a következő február 1-jei Elnökségi ülésen ez a téma is kerüljön felvetésre. – Szeretném felkutatni azokat a kollégákat, akik Peter Hatfield urat ismerhették, hiszen a könyvben is többen írtak azokról a kivételes bemutató szolfézsórákról, amelyek a Zeneakadémia Tanácstermében zajlottak. Ilyen például a könyvben Losonczy Katalin írása, ahonnan a következő szöveget idézem (68. o.): *„A Tanácsteremben már vártak bennünket a vendégek, néha nem is tudtuk, honnan érkeztek. Ők körben a fal mellett széksorokon, mi pedig a nagy ovális asztal körül ültünk, az ablaknak háttal állt Erzsébet néni. Legyakrabban angolul, ritkábban németül, néha franciául adott elő, mi pedig illusztráltuk az adott anyagot...”*

Peter Hatfield sok nevet felsorolt, akiknek az óráin járt – egykori jól ismert, neves kollégáink, akik sajnos már nem élnek közöttünk. Ezért kértem, hogy ha valaki emlékszik, vagy megismerte, személy szerint jelezzen nekem, hogy tovább gombolyíthassuk ezt a nemzetközi szálát. Nos érdeklődésemre, név szerint senki nem emlékezett ezekre a vendégekre.

A levelek érkezéséről hírt adtam Gémes Almának, Szőnyi Erzsébet unokájának. Ő rögtön válaszolt, a következő szöveggel: *„Igen, emlegette Hatfieldet, mert teljesen meg volt hatva, az Őt kontinensen fordítások miatt, nagyon boldog volt, hogy valaki úgy gondolja, hogy ez ma is érdekes olvasmány. Ő is mindig nagyon várta ezeket a találkozásokat. Minden alkalommal rácsodálkozott, hogy újabb fordítással érkezik...”*

Vendéglátás 2022. március 10-én. Peter Hatfield, mint írta, gyakran látogatott Magyarországra, 2022 márciusában ismét Budapestre érkezett. Mivel leveleiben többször is emlékezett Szőnyi Erzsébet kedves vendéglátásaira az Ormódi utcai otthonában, úgy gondoltam, jó lenne a mostani találkozásra is azokhoz hasonló szituációt teremteni. A Szőnyi emlékkönyvben több fotó is van, ami az Ormódi utcai lakásban készült. Ilyen a 81. oldalon, ahol Szőnyi Erzsébet mellett

Somorjai Paula és férje, valamint Rozgonyi Éva látható, a fotót Zakariás Anikó készítette 2019. június 4-én, és az utolsó összejövetelek egyikét örökíti meg. Az egykori emlékek felidezésére jöttünk össze most márciusban baráti beszélgetésre az én otthonomban Óbudán. Szőnyi Erzsébet többször járt itt vendégségben, egyik alkalommal Betsy Moll társaságában, aki az alkalomról fényképet készített. Ezt a márciusi eseményt ismét egy fotó örökíti meg, Peter Hatfield, Somorjai Paula és a vendéglátó személyével.

[Peter Hatfield magyarországi látogatása \(pdf\)](#)

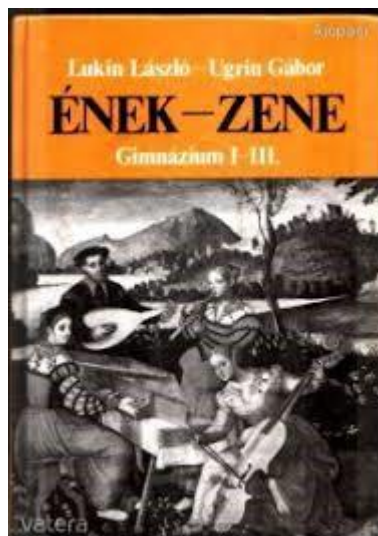
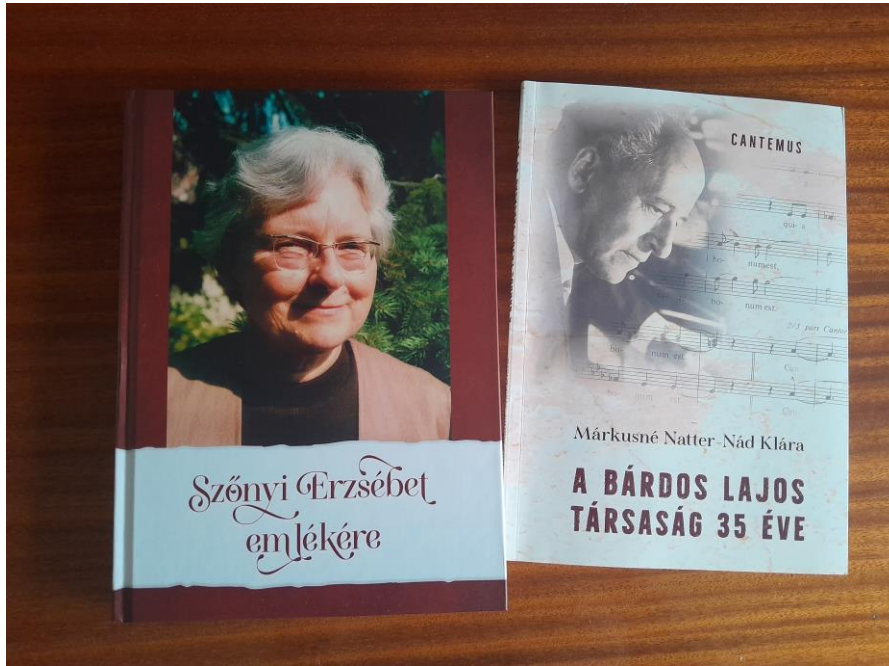
Még egy személyes találkozásunk volt, 2022. március 18-án a Veres Pálné Gimnáziumban, Ugrin Gábor Emlékhangversenyén. Peter Hatfield számára ismerős volt Ugrin Gábor karnagy híre és neve, Londonban részt vett azon a hangversenyen, ahol Ugrin a kórusával szerepelt. Most a budapesti rendezvényen érdeklődéssel hallgatta a magyar kórusok remek előadásait. Hazatérése után újabb levélben elismeréssel és örömmel szólt Magyarországon tett látogatásáról. Bízok benne, hogy a továbbiakban is lesz erre lehetősége.

Úgy gondolom, ez a látogatás, amely tükrözi a máig eleven nemzetközi érdeklődést Szőnyi Erzsébet tanításai és munkássága iránt, méltó a figyelmünkre, hogy ezzel is emlékezzünk Szőnyi Erzsébet 2022. április 25-i, immár 98. születésnapjára.

VI.

VÁLOGATÁS MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA ÁLTAL ÍRT/SZERKESZTETT KÖNYVEKBŐL

2013

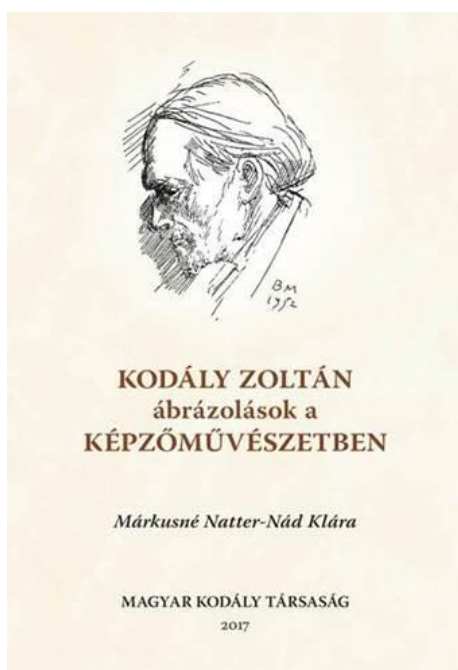
A LIEDERSAMMLUNG 1-2. és a LIEDERSAMMLUNG 3-4. a kéttannyelvű iskolák, a német nemzetiségi általános iskolák, valamint a német nyelvet kezdő és haladó fokon tanuló gyermekek számára készült. A mondókák, versek és dalok tanulása nélkülözhetetlen eleme a nyelvtanulásnak. E kötet újszerűsége, hogy alkalmazkodik a magyar ének-zene tanítás módszeréhez, párhuzamosan halad a zenei elemek tanításával. Képessé teszi a gyermeket a német dallamok hibátlan megtanulására, a tiszta éneklésre. A két nyelv kultúrájának különbözősége ellenére e könyvek olyan válogatásban adják közre a dallamokat, amelyek a magyar népzene felnevelő gyermekek számára legjobban megfelelnek. A kis hangterjedelmű gyermekdaloktól fokozatosan épül a nehézségi sorrend a hangterjedelem, a dallam- és ritmusmotívumokban. A dalok könnyen megtanulhatók a szolmizáció alkalmazásával, vagy hangszer kíséretével.

A német dallamvilág legismertebb és legszebb gyermekdalai és népdalai kerültek a kötetbe, melyek legtöbbjét az évszázadok érlelték és formálták a különböző német nyelvjárások területén, közkedveltek széles körben, és az európai kultúra részévé váltak. A kötetben nincs magyar szöveg, a színes illusztráció, a gazdag képanyag hivatott a jobb megértést biztosítani. A dalok hangulati elemének megéreztetése, a minket körülvevő környezet ábrázolása felkelti a gyermekek érdeklődését, inspirálja saját észrevételeik, tapasztalataik elmondására, és ezáltal bőséges alkalmat nyújt az idegen nyelv gyakorlására.

A két kötet 4 év anyagát adja közre, az általános iskola alsó tagozatának bármelyik osztályában alkalmazható. A könyvek anyaga egyaránt beépíthető az énekórák és a németórák folyamatába. A gyermekek és a tanárok e gyűjteményt – függetlenül az iskolai munkától – önállóan is használhatják, saját ismereteik bővítésére.

VII.

ÍGY LÁTTÁK KODÁLYT – A KÉPZŐMŰVÉSZEK⁸

Kodály Zoltán ábrázolások a képzőművészetben címen jelentetett meg igényes kivitelű kötetet a Magyar Kodály Társaság. Címlapján *Borsos Miklós* grafikája, amely *A Magyar Kodály Társaság Hírei* 1992 óta napvilágot látott számainak fedlapjáról köszönt ismerősként. A folyóiratot 1994 óta szerkesztő *Márkusné Natter-Nád Klára* „nem tett mást”, mint a bulletin minden számában közölt egy Kodály-portrét, s most azokat gyűjtötte egybe. Az idézőjeles fogalmazás éppen azt hivatott kiemelni, milyen sokat tett a főszerkesztő azzal, hogy nemcsak a Kodály és tanítványai világában fontos eseményekről adott hírt, hanem mindvégig figyelmet fordított a Mester képzőművészeti recepciójára.

⁸ Hollós Máté írása a *Parlando* 2018/2. számában jelent meg.

Ha Kodályra és utókorára gondolkodom, a „Tanár úr”-ként emlegetett óriást mindig „szobornak” látom. Irigylem azokat, akik – minél hosszabban – személyesen ismerhették, jelenléte kisugárzásából részesültek. De lám, ők is, akaratlanul is formázzák e szobrot, akár az *Így láttuk Kodályt* vallomástevői nagyértékű emlékezéseikben, amelyeket *Bónis Ferenc*nek köszönhetünk. Ugye, megfigyelték, hogy aki Kodály szavait idézi, gyakorta hanghordozását is kölcsönveszi? Azt a hanghordozást, amely a közlendőt szigorúan koncentrálnak, az idejét semmire sem pazaroló, tehát nem társalkodó, mondataival esszenciát és imperatívuszt (lényegét és felszólító módot) sugalló szellemi vezért jellemzi.

VARGA GYÖZŐ:
Háry János grafika

Kodály Zoltán dalművét a Háry Jánost
1926 októberében mutatta be a budapesti Operaház.

Az 1980-as években készült Varga György 14 képből álló
Háry János képgrafika sorozata, mely az Intézet kerengőjében
lett kiállítva. 1999-ben megjelent Garay–Kodály:
HÁRY JÁNOS Varga György rajzai c. album (13. kép).

Hírek, 2000/2
Km: 60

fotó: Háry album

VARGA IMRE
1975

Pécs, a Szent István téren az egész alakos álló bronz szobor avatása 1976. október 24-én volt Varga Imre részvételével, aki az emlékezők szerint így nyilatkozott: „Ismertem Kodály Zoltánt, elég gyakran volt szerencsém találkozni vele. Nekem emlékeimben úgy él, ahogy vállára vetett köpenyben láttam jönni, vagy menni a Zeneakadémiára”.

Hírek, 2003/3
Kn: 60

fotó: Vadász István

67

A fényes műnyomó papírról 53 szobor és 26 festmény, illetve grafika tekint ránk. Már a pusztán tény érdekes: ennyi különböző ábrázolás egyazon személyről. Hát még, ha az a személy oly közel áll hozzánk, hogy róla történetek olvashatók és terjednek szájhagyomány útján. 1910-től 2017-ig alkotott portrékkal találkozunk, tehát sokféle korszak és izmus látás- és formálásmódjával. Valamint néhány további alkotással, amely nem Kodályt ábrázolja, hanem valamelyik művére utal (*Háry, Psalmus*). Nem lévén művészetkritikus, csupán laikus közönség, arra nem vállalkozom, hogy a műalkotásokat méltassam.

Nevek említése nélkül annyit megkockáztatok, hogy a legtalálóbbs megmintázások, a fényképek nyomán bennem élő Kodály-képnek leginkább megfelelőket kevésbé ismert, már-már elfeledett művészeknek tulajdonítom. S nem csupán az „élethű” ábrázolás, hanem a személyiség tükrözése szempontjából is.

Márkusné Natter-Nád Klára, a zenetanár a legmaradandóbbat alighanem az általa szerkesztett periodikumokkal alkotta: *Az ének-zene tanítása után A Kodály Társaság Híreivel*. Az utóbbi a zenei lapok mai kiéheztetése idején hősies szolgálat. A szerkesztésben és az általa írt cikkekben, tudósításokban nemcsak a szenvedélyes pedagógus, hanem az édesapjától, Natter-Nád Miksa Aranytollas botanikus újságírótól örökölt véna is megnyilvánul. Az utóbbinak köszönhető a kötet precíz adatolása is.

Jó, hogy a 135. születési és 50. halál-évforduló Kodály-évének minisztériumi támogatásából erre az egyedi, gazdagon dokumentáló kiadványra is jutott.

Hollós Máté

Az illusztrációkat a *Kodály Zoltán ábrázolások a képzőművészetben* című kötetből vettük át a Kiadó és a Szerkesztő szíves engedélyével.